

Forrás: <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2022/04/forraskozlesek-tortenelemtanitasunk-kozelmultjabol-ii-13-01-04/>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

Közreadja: Kaposi József, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet volt főigazgatója, a 2012-es NAT-bizottság elnöke

Az előző számban a 2012-es NAT és kerettantervek kiadása előtti egyezések dokumentumait (Jegyzőkönyvek, Tételmondatok) tártuk a széles nyilvánosság elé. Ebből az is kiolvasható, hogy a ZSKK további egyeztetést tartott szükségesnek, amelyek 2013-ban szakértői szinten tovább folytatódtak.

A jelenlegi számban közölt dokumentumok a 2013-ban folyó egyeztetések anyagai, amelynek jól mutatják a főbb vitakérdéseket és azt is, hogy 2014 januárjára minden tantervet érintő kérdésben sikerült kompromisszumra jutni. A megállapodások önmagán túlmutató jelentőségét az adta, hogy Balog Zoltán EMMI miniszter vállalta, hogy a konszenzusos javaslatokat változatlan formában érvényesíti a tartalmi szabályozásra vonatkozó rendeletekben. Ezzel a miniszteri aláírással történt meg formálisan is a Tételmondatok kormányzat általi elfogadása.

Az aláírás körülményeihez még az is hozzátartozik, hogy a megállapodás alapján jelentő Tételmondatokról készült angol nyelvű változat is, amelyet a miniszter úr 2014 elején éppen esedékes izraeli látogatásra is magával is vitt. Továbbá ez a megállapodás lett az alapja az akkor kezdődő ún. Újgenerációs tankönyvfejlesztéseknek is.

Az itt közölt megállapodásnak abban is jelentős szerepe volt, hogy 2015-re Magyarország megkapta az International Holocaust Remembrance Alliance (Nemzetközi Holokauszt Emlékezés Szövetség) éves konferenciája rendezési jogát, amelyre 2015. június 6-10. között került sor Budapesten, a Vigadó épületében.

1. Feljegyzés a Zsidó Közösségi Kerekasztallal (ZSKK) 2013-ban folytatott megbeszélésekről

Előzmények

A Zsidó Közösségi Kerekasztal (ZSKK) képviselői, valamint a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek összeállításával megbízott Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) közötti újabb megbeszélésre a 2013. május 31-i, Balog Zoltán miniszter úrnál tartott egyeztetést követően került sor.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

A miniszteri egyeztetés előzményeként, a Zsidó Világkongresszushoz is kapcsolódóan 2013. május 28-ára a tárca kérésére az OFI újra megvizsgálta a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek szövegét és javaslatokat fogalmazott meg a konszenzus megteremtése érdekében (1. melléklet).

A miniszteri találkozó felhatalmazása alapján 2013. július 3-án került sor az újabb megbeszélésre: A ZSKK képviselői (Olti Ferenc, Szőnyi Andrea, Szántó T. Gábor és Szunyogh Szabolcs) szinte kivétel nélkül elfogadták az OFI korábban előkészített javaslatait, de újabb észrevételekkel is éltek, melyekről a többórásra nyúlt megbeszélésen próbáltak döntést hozni a felek.

Nemzeti alaptanterv

Július 3-án a Nemzeti alaptantervhez (NAT) kapcsolódó három kérdésben ugyan nem sikerült megállapodni, de egy kardinális kérdést illetően – a dokumentumban helyet kapott szerzőkhöz kapcsolódóan – megfogalmazódott egy konszenzusos javaslat. Ez alapján a ZSKK képviselői elfogadták, hogy a NAT Magyar nyelv és irodalom műveltségi területének 9-12. évfolyamos fejlesztési feladatai a következő mondattal egészüljön ki:

„Alkotók, életpályák vállalhatatlan politikai és morális szerepvállalása műveikben tükröződő eszméi morális, közéleti, (vállalhatatlan) politikai dilemmáinak feldolgozása.”

A három vitatott kérdés:

- Szerepelhet-e úgy Izrael Állam a XX. század második felének történelmét tárgyaló anyagában, mint a Közel-Kelet egyetlen valódi demokratikus állama?
- Szükséges-e az 1848-49-es forradalom és szabadságharc, valamint az azt követő megtorlás témájához kapcsolódóan jobban kiemelni a zsidók szerepét, helyzetét és sorsát?
- Maradhat-e Nyirő József, Wass Albert és Szabó Dezső az irodalom kerettantervben?

Mivel e kérdésekben semmilyen konszenzus nem született, azokról július 5-én tájékoztattuk Balog Zoltán miniszter úr közvetlen munkatársait, hogy a május 31-i tárgyaláson meghatározottaknak megfelelően Ő hozza meg a szükséges döntéseket.

Miniszter úr döntéséről 2013. augusztus 21-én kaptunk választ, mely értelmében:

- A vitatott szerzők maradnak a NAT (és a kerettantervek) szövegében, hiszen a fejlesztési feladatok közé bekerült mondat – *„Alkotók életpályák vállalhatatlan politikai és morális szerepvállalása műveikben tükröződő eszméi morális, közéleti, (vállalhatatlan) politikai dilemmáinak feldolgozása”* – a tárca megítélése szerint megfelelő módon kezeli a ZSKK által felvetett probléma lényegét.
- A miniszter úr elfogadta, hogy markánsabban emelődjön ki a zsidó közösségek szerepvállalása az 1848-49-es szabadságharc és forradalom témájánál. A kérdéses szövegrészt a következőképp módosította:

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

„A kisebbségek (németek, szlávok és különösen zsidók) szerepe a Habsburg udvarral szembeni harcokban, akikre később kollektív hadisarcot róttak ki a Habsburgok.”

- A Miniszter úr nem támogatta „*Izrael mint a Közel-Kelet egyetlen valódi demokráciája*” témamegjelölést, helyette a korábban általa megfogalmazottat tartotta elfogadhatónak:

A közel-keleti konfliktusok. Izrael Állam létrejötte, az arab világ átalakulása.

Kerettantervek

A július 3-i megbeszélést követően a javaslatokat az OFI megküldte a különböző tantárgyi kerettantervi bizottságoknak. A visszaérkezett észrevételek, valamint a miniszteri döntés alapján az elmúlt héten az Intézet véglegesítette a kerettantervi javaslatokat, melyeket szeptember 6-án megküldött a ZSKK képviselőinek.

A változtatások három tantárgyi kerettantervet érintettek:

- Magyar nyelv és irodalom (6 helyen módosult):
 - A változtatások lényege olyan apróbb módosítások elvégzése volt, mint a korábbi, elfogadás és tolerancia témájához kapcsolódó betoldások pontosítása, illetve néhány döntés érvényesítése (pl. az Ószövetség megnevezése héber Bibliaként is, a zsidó és a zsidó–keresztény megjelölés használatának pontosítása).
 - Megjelenítésre került a XX. századi irodalom tematikai egységénél (Világirodalom – epikai és lírai törekvések a 20. században és a kortárs irodalomban) egy, a kelet-európai irodalommal foglalkozó téma.
- Etika: a módosítás fókuszja a kulturális sokszínűség elfogadása és befogadása, a tolerancia témájának határozottabb megjelenítése, valamint olyan fontosabb témák megjelenítése a szövegben, mint a rasszizmus és kirekesztés problémái, a családon belüli erőszak, a zsidók és a cigányokkal szemben előítéletek, az antiszemitizmus vagy a szexuális kisebbségek kérdése. (Tényleges módosítás 8 helyen történt.)
- Történelem, társadalmi és állampolgári ismertek: a módosítások célja a zsidóság történetének markánsabb megjelenítése a kerettantervekben, melynek eredményeként az *5-8 évfolyamos anyag 14 helyen, a 9-12. évfolyamos tanterv 15 helyen* módosult. (Ezek között található nevelési fejlesztési cél, tematikai egységhez kapcsolódó téma kiegészítése, újabb fogalmak megjelenítése és fejlesztési követelményhez kapcsolódó feladat beillesztése is.)

A Történelem, társadalmi és állampolgári ismertek tantervei esetén a kerettantervi bizottság jelezte, hogy további 7 kérdésben újabb egyeztetést kezdeményezne, mert a ZSKK által javasoltakkal nem ért egyet. Ezek évfolyamonként a következők:

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

5. évfolyam

- Életkori szempontokat figyelembe véve a bizottság nem látja indokoltnak a *diaszpóra* fogalmának beemelését a kötelező fogalmak közé.
- A bizottság vitatja annak szükségszerűségét, hogy a II. Jeruzsálemi Szentély lerombolásának évszáma bekerüljön a kötelező évszámok közé. Az ókori görög és római történelemhez kapcsolódóan – ugyancsak az életkori sajátosságok miatt – igen kevés évszám (összesen 5 db) szerepel, a bizottság így inkább azt ajánlja, hogy *Jeruzsálem* a topográfiai adatok között jelenjen meg.

7. évfolyam

- A zsidó polgárság XIX. századi szerepvállalására vonatkozó újabb kiegészítés (a szöveg: „*Látja a kiegyezés hosszú távú hatásait Magyarország kapitalista átalakulásában, mely folyamatban a hazai zsidó polgárság kiemelkedő szerepet játszott.*”) beemelését is átgondolandónak ítéli, kerülendő az olyan téves képzetársítások megvalósulását, amelyek a kapitalizmus és a zsidóság közé egyenlőséget tesz.

8. évfolyam

- A gyűlöletkeltés és kirekesztés fogalmak megjelenése mellett nem javasolja a *gyűlölet bűncselekmény* tantervbe való beemelését, bár ez a hazai jogszabályokban is megjelenik.

10. évfolyam

- Kérdésként merült fel, hogy a *Reformkor, forradalom és szabadságharc Magyarországon* című témánál érdemes-e az emancipáció fogalmát ismételtelen szerepeltetni, ha az a kapcsolódó egyetemes történelmi résznél már megtörtént.

11. évfolyam

- Dualizmus kori személyiségek között nem javasolja Löw rabbi és Horn Ede (különösen az utóbbi) szerepeltetését, mert a többi névhez képest (Haynau, Alexander Bach, Deák Ferenc, Andrássy Gyula, Tisza Kálmán, Baross Gábor, Wekerle Sándor, Tisza István, Jászi Oszkár, Puskás Tivadar, Kandó Kálmán, Ganz Ábrahám) az említett két személy tevékenysége szűkebb területet/csoportot érintetett, illetve az kevésbé ismert.

Javaslatok

Javaslatok a 2013. szeptember 11-i megbeszélésre:

1. Miniszter úr tájékoztassa a ZSKK-t a NAT-tal kapcsolatos döntéseinek hátteréről.
2. Foglaljon állást a tantervi bizottságok részéről felvetett 7 kérdésben.
3. Jelölje ki az esetleges további feladatokat a vizsgakövetelményekkel és a tankönyvekkel kapcsolatban.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

Megítélésünk szerint a Miniszter úrnak – főként a kerettanterveket illetően – van elegendő mozgástere a szükséges döntések meghozatala terén.

2. Összefoglaló a Nemzeti alaptanterv és a kerettanterv témájában a zsidó közösségek képviselőivel 2013-ban tartott megbeszélésekről

I. Egyeztetés a Nemzeti alaptantervről

A Zsidó Közösségi Kerekasztal (ZSKK) és az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) közötti első egyeztetést a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM) kezdeményezte. A megbeszélések célja a ZSKK Nemzeti alaptantervet (NAT) érintő észrevételeinek megtárgyalása, valamint azoknak a készülő dokumentum anyagában való érvényesítése volt.

Az április 4-én megtartott megbeszélésen két külön kérdéssel foglalkoztak a felek:

1. A KIM kezdeményezésére összeállításra került egy „tételmondat” lista, amely azokat a témákat tartalmazza, amiket az oktatás során mindenképpen érinteni kell (*1. melléklet*). (Mivel minden „tételmondathoz” konkrét kerettantervi tartalmakat tudtunk hozzárendelni, bizonyítottan látjuk, hogy a lista elvárásainak a kerettantervek is megfelelnek [*1. melléklet*].)
2. A megbeszélés résztvevői áttekintették a ZSKK által kért módosító javaslatokat, és a NAT Bizottság tagjaival megegyeztek azok érvényesítéséről.

Az egyeztetésről készített emlékeztetőben megtalálhatóak azok a táblázatok, amelyek tisztázták, mely javaslatok milyen szinten és módon érvényesíthetők a tantervekben. (A *jelzett táblázatok a 2. mellékletben is megtalálhatóak.*)

II. Egyeztetések a kerettantervekről

1. A nyilvános vita

A ZSKK a nyilvános vita alkalmából közzétett kerettantervi dokumentumokról is egyeztetést kezdeményezett az Intézettel.

Az október 24-én lezajlott megbeszélésen a ZSKK által elküldött javaslatok megvitatására került sor. Az észrevételekkel kapcsolatban az Intézet munkatársai jelezték, hogy módosító javaslatokról az adott kerettantervet készítő munkacsoportok fognak végső döntést hozni (ez a kitétel szerepel az eseményről készített emlékeztetőben is.)

Néhány példa az elfogadott módosításokra:

(A 9–12. évfolyam *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek* kerettantervéből)

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

- A kerettanterv bevezetőjében kiemelésre került az ország soknemzetűségének felismertetése és a nyitott elfogadó gondolkodásmód kialakításának szükségessége. A részlet szövegszerűen: *„Kiemelt cél annak érzékeltetése, hogy a magyar nemzet történelme sokféle egyéb nemzetiség és etnikum együttműködésének az eredménye is. Nyitott, elfogadó gondolkodást kell kialakítani az eltérő kultúrák vonatkozásában a kisebbségek történelmének áttekintésével – beleértve a határon túli magyarság és a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek múltját és jelenét is –, különös tekintettel a Kárpát-medencében együtt élő népekre.”*
- A 11–12. évfolyam anyagának bevezetője külön kitér a népiirtások és a diktatúrák által elkövetett bűnökre, azok értelmezésére: *„Lényeges az is, hogy a XX. századi népiirtások (pl. örmény népiirtás, holokauszt, délszláv háború), a tömegmértű tragédiák és mögöttük rejlő egyéni sorsok feldolgozása is megtörténjen, a történelmi átékelhetőség és kritikai gondolkodás fejlesztése érdekében. Fontos a népiirtások, háborúk és diktatúrák során az egyéni és szervezett ellenállás különböző formáinak megismerése, a személyes magatartásformák megítélése.”*
- Több, a zsidó nép történetéhez kapcsolódó (korábban a kerettantervekben nem szereplő) adat és fogalom került be a szakmai anyagokba. Példaként: *Jeruzsálem lerombolásának időpontja, a diaszpóra, az antijudeizmus és az újantiszemitizmus fogalma.*
- Olyan konkrét javaslatok is beemelésre kerültek mint a *zsidó népnek az európai városiasodásban játszott szerep, a dualizmus korának modernizációjában való meghatározó részvétel, a Dreyfus-ügy, vagy a tiszaszlári vérvád képtelensége.*

Néhány probléma, ami felmerült a kért módosításokkal kapcsolatban

- A történelemoktatás az 5-8. évfolyamon a történetekre, és a jelesebb eseményekre koncentrál. A szélesebb összefüggések bemutatása, a forrásalapú és tevékenység-központú tananyag-feldolgozás a 9-12. évfolyamon jelenik meg. Ez is közrejátszik abban, hogy több téma csak a középiskolai szakaszban jelenhet meg.
- A témák sorában megjelennek úgynevezett *„ismétlődő/visszatérő és hosszmetzeti témák”* is, melyeket a Nemzeti alaptanterv is tartalmaz (ilyen például a *Kisebbség, többség, nemzetiségek* témája). Mivel ezeket a NAT pontosan megnevezi, kiegészítésükre/módosításukra nincs lehetőség.
- A kerettanterv készítőinek felelőssége, hogy a tartalmi szabályozók kialakítása során felmérjék és figyelembe vegyék 1) az aktuális iskolai gyakorlatokat, és az azok megváltoztatásához/módosításához szükséges (tárgyi és elméleti) feltételek meglétét; 2) a gyermekek terhelhetőségét. Erre azért van szükség, mert a megfogalmazott elvárásokat a leghátrányosabb térség kisiskolájában is teljesíteni kell. Néhány módosításra pont ezért nem került sor, így például több ajánlott név (pl.: Moses Mendelssohn, Lessing, Horn Ede, Simon Peresz, Isaac Rabin) is kimaradt.
- Néhány javaslatot, kifejezetten aggályosnak találta a bizottság. Ilyenek volt például a zsidó nép 1848–49-es és 1956-os szabadságharcban való részvételének számarányára vonatkozó megjegyzések, valamint az a burkolt értékítéletet tartalmazó kijelentés, mi szerint Izrael a közel-keleti térség egyetlen demokratikus állama.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

2. A javított kerettantervek

A leadását megelőző napokban a ZSKK a javított kerettantervekkel kapcsolatban is külön egyeztetést kért.

A november 27-ei reggeli megbeszélés alapvetően négy kiegészítésre koncentrált:

- zsidók részvétele és sorsa az 1848–49-es forradalom és szabadságharc történéseiben, illetve az azt követő megtorlás során rájuk kivetett kollektív hadisarc;
- a zsidó polgárság szerepe a dualizmuskori modernizációban;
- a zsidó értelmiség '30-as '40-es években zajló kényszerű emigrációjának és annak az ország veszteségeként való elismerése;
- Izrael Állam és a magyar diaszpóra kapcsolata.

A megbeszélés eredményeként újabb kiegészítések születtek (3. melléklet), melyeket a ZSKK képviselői is megkaptak.

3. Észrevételek a kerettantervek anyagának lezárását követően

A ZSKK képviselői az egyeztetéseket követően sem voltak megelégedve a kialakított szakmai anyagokkal, mivel a bizottságok nem tudták elfogadni az összes javaslatukat.

A lenti táblázatokban összegyűjtöttük a legvitatottabb kérdéseket.

Fontosabb témák az 5-8. évfolyamról

Nem került be / nem a kértnek megfelelően szerepel	Bekerült
A középkornál nem jelenik meg külön témaként a vallási intolerancia, az eretnesség és a zsidóüldözés, ►	► de a fogalmak között szerepel vallásüldözéssel és az eretnességgel is.
II. József uralkodásának évszámai nem tartoznak a kötelező adatok közé ►	► de az Árpád-házi királyok közül is csak Szent István uralkodását kell pontosan ismerni.
A dualizmus kori Magyarország tematikai egységében a vallási egyenjogúság nem önállóan cím ►	► a témák között azonban jelen van a <i>Kisebbség, többség, nemzetiségek</i> hosszmetzeti témája.
	<i>A Magyarország a két világháború között</i> című téma fogalmai között megjelennek zsidótörvények is.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

Fontosabb témák az 9-12. évfolyamról

Nem került be / nem a kértnek megfelelően szerepel	Bekerült
	A bevezetőből hiányolt, az ország etnikai sokszínűségére vonatkozó gondolat, módosított szöveggel ugyan, de a végleges tantervben is megjelenik (lásd: a feljegyzés 1. oldala)
Az ókori keleti vallások között nem kerül kiemelésre zsidó vallás (mint az első egyistenhitet hirdető vallás). ►	► A zsidó vallás bemutatása része a tantervnek és arra is van hivatkozás, hogy a kereszténység alapjai a zsidó vallásból gyökereznek.
Az időszámításnál alkalmazott jelölésnél a bizottság ragaszkodott a Kr.e. és a Kr.u. megjelöléshez.	
A zsidó kultúra részletezettsége nem éri el a görög és latin hatások részletezettségét, ►	► ez azonban a történelemoktatás hagyományaival magyarázható.
A szöveg nem alkalmazta a „zsidó és keresztény megjelölést”. ►	► Helyette A „zsidó-keresztény” formát használja.
A <i>vallási intolerancia</i> nem került be középkori tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai közé. ►	► A fogalmak között azonban megtalálható vallásüldözés, az eretnekség és az inkvizíció, illetve az antijudaizmus.
<i>Kazárok judaizmusa kimaradt az anyagból.</i> ►	► Kazár Birodalom bekerül a topográfiai adatok közé.
Árpád-házi és vegyesházi királyok zsidó politikájának különbözősége nem került a dokumentumba.	
	<i>Schulhof Izsák</i> Buda visszafoglalásáról szóló beszámolója bekerült.
A felvilágosodás tárgyalásánál nem került kiemelésre az ökomenikus gondolkodás. ►	► Viszont megjelenik az egyház és állam szétválásának gondolata, az emancipáció.
Az 1848–49-es forradalom és szabadságharcban való német és zsidó részvétel nincs külön kiemelve. ►	► A megtorlások során a zsidóságra kollektíven kivetett hadisarc megjelenik a fejlesztési feladatok között.
A nemzetállamok témájához kapcsolódóan megjelölt, a <i>zsidó sors két útjára való utalás (demokratikus országokban emancipáció, a diktatórikusokban jogfosztás)</i> nem lett a dokumentum része. (A bizottság aggályosnak tartotta a beemelését.)	

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

Montefiore és Teodor Herzl nem került be, ►	► de a <i>cionizmus</i> , illetve a <i>Dreyfus-ügy</i> része az anyagnak.
A Tiszaeszlári vérvád nem szerepel a kötelező évszámok között, ►	► de a fejlesztési feladatoknál igen (megjelenése: <i>A Kritikai gondolkodás - Erkölcsei kérdéseket felvető élethelyzetek felismerése, bemutatása. [Pl. a tiszaeszlári vérvád képtelensége]</i>)
	A dualizmus időszakát tárgyaló tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai között kiemelten szerepel a magyar zsidó polgárság modernizációban betöltött szerepe.
Az első világháborút bemutató rész nem foglalkozik olyan részletességgel a tanácsköztársaság leírásával, hogy minden jellemzőjét, így az egyházellenességet is megemlítsse.	
	Iszaak Babelnek a Gulág életét bemutató munkáit is ajánlja az új kerettantervi anyag.
	A felelősség kérdése a második világháború témájának nevelési-fejlesztési céljai között a következőképp jelenik meg: <i>Képes erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzeteket felismerni és megvitatni, valamint a hatalmon lévők és a társadalom felelősségének mérlegelésére a hazánkat érintő alapvető tragédiákban (pl. a doni katasztrófa, a holokauszt).</i>
Izrael Állam létrejöttét az anyag tényleg csak az 1945-öt követő (hidegháborús) időszakban érinti. ►	► Izrael társadalmi és gazdasági jellemzőit a Földrajz tantárgy keretei között ismerhetik meg a tanulók.
	A <i>Második világháború</i> tematikai egységében a holokauszt két témában is megjelenik: A második világháború jellemzői. A holokauszt. Háborús veszteségeink. A zsidóüldözés társadalmi, eszmei háttere és holokauszt Magyarországon.
Az a kijelentés, hogy Izrael a térség egyetlen demokratikus állama, nem került be. ►	► Izrael államformája, berendezkedése a jelzett minősítés nélkül bekerült – még ha implicit módon is. (Külön témaként: <i>A közel-keleti konfliktusok. Izrael Állam létrejötte, az arab világ átalakulása</i> ; a földrajz kerettantervben).
Az 1956-os forradalom témájánál nincs külön nevesítve Gimes Miklós, Angyal István és	► 1956-os forradalmat követően kivégzettek közül csak Nagy Imre és Maléter Pál neve

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

Mansfeld Péter mint a forradalom zsidó hősei és áldozatai. ►	szerepel a kerettantervben.
Simon Peresz és Isaac Rabin sem része az anyagnak ►	► de Ben Gurion, mint Izrael első államfője szerepel az anyagban.
	Az újantiszemitizmus szerepel a kötelező fogalmak között.
	Bekerült az új anyagba, hogy Izraelben ad otthont az egyik legnagyobb magyar diaszpórának.
	A kirekesztés és diszkrimináció fogalmi szinten jelenik meg.

Mellékelte dokumentumok:

Feljegyzés a tartalmi szabályozók felülvizsgálatáról és módosításáról a ZSKK és az OFI közötti megállapodással és miniszteri záradékkal.

1. melléklet: Tételmondatok.
2. melléklet: A tartalmi szabályozók változása – A Zsidó Közösségi Kerekasztal és az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet megegyezése alapján.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

MELLÉKLET

Feljegyzés

a tartalmi szabályozók felülvizsgálatáról és módosításáról

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban EMMI) és a zsidó szervezetek képviselőit ellátó Zsidó Közösségi Kerekasztal (a továbbiakban ZSKK) közötti megállapodás eredményeként 2013 májusában újabb egyeztetések indultak a korábban elfogadott kilenc tételmondat (1. melléklet) Nemzeti alaptantervben, kerettantervekben, tankönyvekben és kimeneti követelményekben való egységes érvényesítése érdekében.

A kilenc tételmondatban meghatározott tartalmak és az azokban megfogalmazódó szemlélet beépítésének célja a zsidó történelem, illetve a zsidó kultúra bemutatása, az együttélés fontosabb pontjainak kiemelése, valamint az etnikai és kulturális sokszínűség értékeinek megerősítése.

A minisztérium a szakmai egyeztetések lefolytatására és a módosító javaslatok előkészítésére az Oktatókutató és Fejlesztő Intézetet (a továbbiakban OFI) jelölte ki. E feladat során az Intézet folyamatosan egyeztetett a ZSKK által delegált szakemberekkel, illetve az EMMI munkatársaival.

A közös szakmai munka eredményeként készült el az a 2. mellékletben olvasható, konszenzuson alapuló dokumentum, amely tételesen felsorolja a szükséges módosításokat.

MEGÁLLAPODÁS

A 2. mellékletben található javasolt új megfogalmazásokat a ZSKK képviselői elfogadták. A tartalmi szabályozók további korrekcióját a ZSKK képviselői jelenleg nem tartják szükségesnek. A felek a gyakorlati tapasztalatok feldolgozása és a nyitva hagyott kérdések feloldása érdekében továbbra is együttműködnek. Az OFI a kérdéses dokumentumban foglaltaknak megfelelően előkészítette a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek módosításait, melyet benyújtott az EMMI Köznevelésért Felelős Államtitkárságának.

Budapest, 2014. január 16.

.....
Dr. Kaposi József
főigazgató
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

.....
Dr. Olti Ferenc
oktatási koordinátor
Zsidó Közösségi Kerekasztal

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

ZÁRADÉK

Az emberi erőforrások minisztere vállalja, hogy a megállapodás mellékletében szereplő korrekciós javaslatokat érdemi módosítások nélkül terjeszti elő.

Továbbá mindent megtesz, hogy a *Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. Kormányrendelet*, illetve *A kerettantervek kiadásának és jogállásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet* mellékleteinek módosításai a 2014/15-ös tanévtől érvénybe lépjenek.

Budapest, 2014. január 16.

.....
Balog Zoltán
miniszter
Emberi Erőforrások Minisztériuma

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

A feljegyzés 1. melléklete

Tételmondatok

1. A történelem oktatásában és az ehhez kapcsolódó dokumentumokban hangsúlyosan szerepeltetni kell a Kárpát-medencei zsidóság és a magyar-zsidó együttélés történetét.
2. A magyar nyelv és irodalom tantárgy tanításakor a Bibliai történetek feldolgozásánál utalni kell azok zsidó eredetére és a zsidó és keresztény források egymáshoz való viszonyára.
3. A magyar történelem tárgyalásakor a polgári átalakulás témakörnél ki kell emelni a zsidó városi polgárság szerepét, valamint a többségi nemzet viszonyát az együttéléshez, illetve a magyar zsidóság pozitív attitűdjét és hozzájárulását a modernizációs folyamatokhoz.
4. A polgárosodás témakörében utalni kell a zsidóság emancipációjának jelentőségére és a zsidó nemzeti mozgalom kialakulására.
5. Az irodalom és a történelem oktatásában a témák között meg kell jeleníteni az európai kultúra antik görög-római, valamint zsidó és keresztény gyökereit.
6. Az oktatás során utalni kell a modern Izrael Állam létrejöttére, fejlődésének bemutatására, és a közel-keleti helyzet összetevőire.
7. Az oktatás folyamatában érinteni kell a zsidóság hozzájárulását a felvilágosult, fejlett világ, ezen belül a modern Magyarország eredményeinek megteremtésében.
8. A történelem feldolgozásakor ki kell térni az antijudaizmus, antiszemitizmus kialakulására, különböző megjelenési formáinak megismertetésére és kritikai elemzésére, valamint a holokauszt (vészkorszak) bemutatására. Továbbá utalni kell az antijudaizmus XX. századi pápai eltörlésére.
9. A tudományok és a művészetek oktatása keretében szerepeltetni kell a zsidó származásuk miatt emigrációba kényszerült magyarok kiemelkedő teljesítményét és ehhez kapcsolódóan Magyarország veszteségét.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

A feljegyzés 2. melléklete

A tartalmi szabályozók változása

A Zsidó Közösségi Kerekasztal és az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet megegyezése alapján

Az elkészült összefoglaló a 2013 májusában megindult egyeztetések eredményeként végbemenő, az emberi erőforrások minisztere által is jóváhagyott módosításokat tartalmazza. Az anyag foglalkozik a Nemzeti alaptanterv (NAT) módosításaival, az ezekből adódó és az ezeket kiegészítő kerettantervi változásokkal, egyben – ahol az szükséges – bemutatja a korábbi állapotokat is. (Jelen dokumentum az 5-8. [általános iskola – felső tagozat], valamint a 9-12. évfolyamos [gimnáziumok és a szakközépiskola] kerettanterveit vizsgálta.)

ÖSSZEGZÉS

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) 2013 májusában kapott felkérést arra, hogy ismételten tekintse át a NAT szövegét, valamint a kerettanterveket, és tegyen javaslatot olyan módosításokra, melyek lehetővé teszik a zsidó kultúra és történelem tananyagokban való erőteljesebb megjelenítését.

Az Intézet a május 31-ei miniszteri megbeszélést követően, június 14-én juttatta el javaslatait a Zsidó Közösségi Kerekasztal (ZSKK) képviselőihez, mely javaslatokról július 3-án közvetlenül is egyeztetett a ZSKK küldöttjeivel. E megbeszélés során az Intézet megismerhette a ZSKK újabb javaslatait is, melyek egy részéről még a tárgyalás során döntést hoztak, néhány kérdés azonban – megegyezés hiányában – Balog Zoltán miniszter úr elé került.

Miniszter úr szeptember 11-ére hívta össze a tárgyaló feleket a problémás kérdések lezárása érdekében. A megbeszélésen sikerült megállapodni a legfontosabb ügyekben, de a részletek tisztázása céljából egy utolsó megbeszélésre is sor került a ZSKK képviselői és az OFI munkatársai között. Ennek az október 4-én lezajlott tárgyalásnak az eredményeként véglegesedtek az 5-8., valamint a 9-12. évfolyam kerettantervei.

Az dokumentumban található módosítások száma kategóriánként:

- a NAT szövegéhez kapcsolódó módosítások: **6 db** (a Magyar nyelv és irodalom és az Ember és társadalom műveltségterülethez kapcsolódóan);
- a NAT módosításából adódó kerettantervi változások: **5 db** (a Magyar nyelv és irodalom és a Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek tantárgyhoz kapcsolódóan)

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

- további kerettantervi változások: további összesen **47** helyen történt változtatás, amely néhol több pontot is érintett (a Magyar nyelv és irodalom, a Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek és az Etika tantárgyhoz kapcsolódóan).

A dokumentumok összesen tehát **58** helyen/témát érintően változtak.

A Miniszter úr érdemben nem vizsgálta a 2012-ben elfogadott kilenc tételmondaton kívül eső pontokat. Az érintett részleteket az összeállítás végén gyűjtöttük össze.

I. A NAT

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

A műveltségi terület anyagában megjelenő, elsősorban közéleti szerepe miatt támadott szerzők (Nyirő József Wass Albert, Szabó Dezső) ügyének kezelésére az alábbi szövegrész került beemelésre a kapcsolódó 9-12. évfolyamos fejlesztési feladatai közé:

„Alkotók vállalhatatlan politikai és morális szerepvállalása.”

(Miniszter úr a korábban egyeztetett mondat rövidítését kérte.)

EMBER ÉS TÁRSADALOM

Történelem

- 1) Megtörtént az *Isméltődő/visszatérő és hosszmetzeti témák* kiegészítése (az új elemek dőlt betűvel olvashatóak):

Társadalmi helyzet, életmód, életviszonyok	
5–8. évfolyam	9–12. évfolyam
Gyermekek nevelése, oktatása Család, lakóhely Falvak és városok, urbanizáció Hétköznapi és ünnepek Öltözködés, divat Betegségek, járványok Megkülönböztetés, kirekesztés>>	Nők és férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák Szegények és gazdagok világa Egyenlőség, emancipáció Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda Népesség, demográfia (vándorlás, migráció) Szegregáció, bűnbakkeresés

- 2) Bekerült a NAT szövegébe a *héber Biblia* fogalma:

5-8. évfolyam:

Korábbi: 1.3. Ószövetségi történetek.

Javasolt: 1.3. Ószövetségi (a héber Bibliában olvasható) történetek.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

- 3) A nemzetiségek szerepe is kiemelten jelenik meg az 1848/1849-es szabadságharc témájánál:

5-8. évfolyam:

Korábbi: 7.4. A forradalom és szabadságharc céljai, eredményei és kiemelkedő személyiségei.

Javasolt: 7.4. *A forradalom és szabadságharc céljai, eredményei.*

7.5. *A szabadságharc résztvevői, kiemelkedő alakjai (magyarok, nemzetiségek, más vallási-etnikai kisebbségek).*

9-12. évfolyam:

Korábbi: 7.5. Forradalom és szabadságharc Magyarországon.

Javasolt: 7.5. *Forradalom és szabadságharc Magyarországon.*

7.6. *Magyarok, nemzetiségek és más vallási-etnikai kisebbségek a szabadságharcban.*

- 4) A nemzetiségek szerepe kiemelésre került a Dualizmus kori Magyarország témájában is

5-8. évfolyam:

Korábbi: 8.5. Az Osztrák–Magyar Monarchia együtt élő népei, a nemzetiségek helyzete.

Javasolt: 8.5. *Az Osztrák–Magyar Monarchia együtt élő népei, a nemzetiségek és más vallási-etnikai kisebbségek jogi, gazdasági és politikai helyzete és szerepe.*

9-12. évfolyam:

Korábbi: 8.7. A nemzetiségek helyzete. A zsidó–magyar együttélés.

Javasolt: 8.7. *A nemzetiségek helyzete, szerepük a társadalmi, gazdasági átalakulásban. A zsidó–magyar együttélés.*

- 5) A modern Izrael Állam is bekerült a NAT szövegében (a Hazánk és a nagyvilág a XX. század második felében c. témához kapcsolódóan):

Korábbi: 10.3. A harmadik világ, az arab-izraeli konfliktusok.

Javasolt: 10.3. *A harmadik világ, az arab államok, a modern Izrael Állam.*

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

II. A NAT módosításából következő kerettantervi változások

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

Annak érdekében, hogy műveik mellett a diákok megismerkedhessenek az érintett írók vállalhatatlan politikai és morális szerepvállalásával, az OFI az alábbi kiegészítés megtételét tartja szükségesnek a 11-12. évfolyam bevezetőjénél (kifejezetten a XX. századi irodalomra vonatkozóan):

„Ennek érdekében az alkotók munkásságát is szélesebb kontextusban kell vizsgálni, külön kitérve annak esetleges vállalhatatlan politikai és morális kérdéseire.”

EMBER ÉS TÁRSADALOM

Történelem

- 1) A kerettantervek anyagában több helyen is (5-8. évfolyamon három, 9-12. évfolyamon pedig hét ponton) elhelyezésre kerültek a fent már megjelölt hosszmetzeti témák, amelyek biztosítják, hogy a megkülönböztetés, a kirekesztés, a szegregáció és bűnbakkeresés témája a tananyag kötelező részévé váljon.
- 2) A kerettantervben (5-8. évfolyamon) *Az emberiség őskora. Egyiptom és az ókori Kelet kultúrája* tematikai egységen belül az Ószövetség mellett szerepel a héber Biblia megjelölés is. Ugyancsak megjelenik a 9-12. évfolyam *Az őskor és az ókori Kelet* tematikai egység előzetes tudást meghatározó mondataiban.

A korábbi megbeszélések eredményeként a héber Biblia megjelölés bekerült a Magyar nyelv és irodalom 9-12-es kerettantervébe is.

- 3) Nemzetiségek szerepe határozottabban jelenik meg az 1848/1849-es szabadságharc tárgyalása során.

9-12. évfolyam

Az érintett tematikai egység újabb témával gazdagodott. Ennek címe (a miniszteri megbeszélésnek megfelelően):

„A kisebbségek (pl.: németek, szlávok, zsidók) szerepe a Habsburg udvarral szembeni harcokban. A zsidó közösség kiemelt részvétele és az ezért kirótt kollektív hadisarc.”

5-8. évfolyam

Ennél a kerettantervnél a fenti kiegészítés nem megoldható, mivel az egész tematikai egységben egyetlen téma foglalkozik a szabadságharc ügyével. A megoldás itt két részre bontandó:

1. A téma megnevezése kiegészül:

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

Korábbi: Az 1848-as forradalom. A szabadságharc fontosabb csatái és jeles szereplői.

Javasolt: *Az 1848-as forradalom. A szabadságharc fontosabb csatái és jeles szereplői, a többség és kisebbség összefogása.*

2. A fejlesztési követelmények feladatai is kiegészülnek, az ismeretszerzés, tanulás pontnál:

„Példák gyűjtése szöveges források alapján a többségi és kisebbségi társadalom összefogására: a zsidó közösség szerepe a szabadságharc eseményeiben és az ezért kivetett kollektív hadisarc; a nemzetiségek szerepe.”

4) *Ez a pont (nemzetiségek szerepének kiemelése a Dualizmus kori Magyarország fejlődésében) a kerettantervek esetén már érvényesült.*

5) Az Izrael Államot érintő témák tartalma a 9-12. évfolyamon a lentiek szerint kiegészül

9-12. évfolyam:

Korábbi: A közel-keleti konfliktusok. Izrael Állam létrejötte, az arab világ átalakulása.

Javasolt: *A közel-keleti konfliktusok. Izrael Állam létrejötte, az arab világ átalakulása. Izrael a Közel-Kelet demokratikus állama, a Kárpát-medencén kívüli legnagyobb magyar ajkú kisebbség otthona.*

5-8. évfolyam

A 3. pontnál már olvasható okok miatt, itt sem oldható meg a kérdés a 9-12. évfolyamnál látott módon. A probléma feloldására most is két külön módosítást javaslunk elvégezni

1. A téma megnevezése kiegészül:

Korábbi: Válsággócok és fegyveres konfliktusok a hidegháború korában (Izrael Állam létrejötte, arab-izraeli és vietnami háborúk).

Javasolt: *Válsággócok és fegyveres konfliktusok a hidegháború korában (A demokratikus Izrael Állam létrejötte, arab-izraeli és vietnami háborúk).*

2. Egy másik tematikai egység, a *Demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon* esetén a lent megjelölt téma kiegészül:

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

Korábbi: A határon túli magyarság sorsa a rendszerváltozást követően.

Javasolt: *A határon túli magyarság sorsa a rendszerváltozást követően. A Kárpát-medencén kívüli magyarság helyzete.*

Ehhez kapcsolódóan a fejlesztési követelmények feladatai is kiegészülnek, a *tájékozódás térben és időben* pontnál:

„Jelölje meg azokat a területeket/országokat, ahol a Kárpát-medencén kívüli magyarság legnagyobb csoportjai élnek (Amerikai Egyesült Államok, Izrael.)”

III. További kerettantervi módosítások

Magyar nyelv és irodalom

9-12. évfolyam

- 1) A kerettanterv bevezetőjében (a 9-12. és az 5-8. évfolyam tantervében egyaránt) hangsúlyosabbá vált a Kárpát-medencében együtt élő népek kapcsolatának kultúrára gyakorolt kiemelkedően hatása, az együttélés értéként való azonosítása kultúrához való hozzájárulásának témája. (A legutóbbi változtatásokat aláhúzással jelöltük.):

„E szerepe különösen fontos annak megértésében, hogy a Kárpát-medencében együtt élő különböző népek, népcsoportok miként gazdagították a magyar kultúrát, és kölcsönösen miként járultak hozzá egymás és saját kultúrájuk sokszínűségéhez, fennmaradásához. Az egymás kultúráját megbecsülő és megismerni kész magatartáshoz elengedhetetlen annak belátása, hogy az etnikai, nemzetiségi alapú üldözések, kitelepítések így a zsidóüldözés, a német lakosság kitelepítése és más történések milyen nagyságrendű kulturális veszteséget is okoztak.”

- 2) A *Világirodalom – görög mitológia, antik görög epika és líra* tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai között megtalálható, a kulturális hagyományokra vonatkozó mondata az alábbiak szerint egészült ki:

„Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik-görög, a zsidó, a zsidó–keresztény és a mai kultúra nagy hagyományaival, kódjaival.”

- 3) A Bibliát tárgyaló tematikai egységben az Ószövetség megnevezésénél a héber Biblia megjelenítése is szerepel.
- 4) *Látásmód – Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem* tematikai egység Kapcsolódási pontjai közé bekerült az alábbi hivatkozás:

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

„Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: Schulhof Izsák beszámolója Buda visszavívásáról (Budai krónika).”

- 5) A 11-12. évfolyam felvezető szövegében, a XX. századi művek elemzésénél külön kiemelésre került az identitási dilemmák témája, valamint a kirekesztés és a fajgyűlölet kérdése:

„A 20. századi művek és kortárs alkotások befogadásának és értelmezésének egyik fókuszja az identitáskeresés, a szociális és etnikai dilemmák tudatosítása. A tantárgy ezáltal is hozzájárulhat ahhoz, hogy a jövő nemzedék tisztában legyen a kirekesztés, a fajgyűlölet mind a társadalmat, mind az egyént romboló jellegével.”()*

- 6) A *Portré – Radnóti Miklós* tematikai egység a nevelési-fejlesztési céljainál külön kiemelésre került a zsidóüldözés okozta veszteség kérdése. Ezt a lenti kiegészítés igazolja:

„A zsidóüldözések okozta kulturális veszteség befogadása, megértése.”

Továbbá a kulturális veszteség, mint fogalom is megjelenik a tematikai egységnél.

- 7) *Látásmódok – Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László* tematikai egység címe *Füst Milán* névvel egészül ki. Ennek eredményeként új témával/ismerettel bővül a kerettanterv:

„Az archaikus és modern Füst Milán költészetében, egy két mű alapján; vagy egy kisregény vagy a Feleségem története című regény értelmezése.”

- 8) Ugyancsak a *Látásmódok – Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László* tematikai egységnél ugyancsak megjelennek a korábban jelzett identitást érintő dilemmák témája. Ennek érdekében az alábbi kiegészítés került beemelésre a tematikai egység nevelési-fejlesztési céljainak egyik mondatába:

„Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására, az identitáskeresés, az szociális és etnikai dilemmák azonosítására, értelmezésére és a kapcsolatos vélemények megosztására.”

Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek

5-8. évfolyam

- 1) *Az emberiség őskora. Egyiptom és az ókori Kelet kultúrája* című tematikai egység fogalmai között külön megjelent a zsidó vallás;
- 2) *Az ókori görög-római világ* tematikai egység fogalmai között megjelenik a jeruzsálemi szentély, és a diaszpóra, topográfiai helyei között pedig megtalálható Jeruzsálem.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

- 3) *A középkori Európa világa* tematikai egységben a fogalmak között már megtalálható az eretnekség, a zsidóüldözés és a vallási intolerancia.
- 4) *A Magyarország a kora újkorban* tematikai egység fejlesztési követelményei között, a történelmi térképek elemzésénél is megjelenik a XVIII. századi magyarországi etnikai viszonyokat átalakulásának kérdése – ezzel is kiemelve annak jelentőségét
- 5) *Önkényuralom és kiegyezés. A dualizmus kora Magyarországon* tematikai egységének nevelési-fejlesztési célja a következő mondatrészszel bővült:
„(...) és megérti, hogy ez a siker különböző nemzetiségű, nyelvű, vallású emberek békés, egymást kölcsönösen elfogadó együttműködésének is az eredménye.”
- 6) *Az Önkényuralom és kiegyezés. A dualizmus kora Magyarországon* tematikai egységének nevelési-fejlesztési célja egy további mondattal is kiegészült:
„Látja a kiegyezés hosszú távú hatásait Magyarország modernizálásában és e folyamatban a hazai zsidóság szerepét.”
- 7) *Az Önkényuralom és kiegyezés. A dualizmus kora Magyarországon* tematikai egységének fogalomtára kiegészült a vallási egyenjogúság fogalmával.
- 8) *A Magyarország a két világháború között* tematikai egység fogalmai is kiegészült a politikai antiszemitizmussal.
- 9) *A második világháború* tematikai egység fejlesztési követelményének a kritikai gondolkodásra vonatkozó részlete két helyen is módosult:
 - Az egyik pont javításra került:
Korábbi: „Háborús háttérintézmények (pl. hátország, hírszerzés, munkatábor, koncentrációs tábor, GULAG)”
Javasolt: „A tömeges kirekesztés és népiirtás módjainak felismerése, elutasítása. (pl. munkatábor, koncentrációs és megsemmisítő tábor, GULAG)”
 - A másik egy teljesen új kiegészítés:
„Annak vizsgálata, hogy a politikai antiszemitizmusnak milyen szerepe van a holokauszthoz vezető folyamatban.”
- 10) *Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése* tematikai egység kötelező topográfiai adatai közé bekerült Izrael és Palesztina, az évszámok között pedig megjelent 1948, mint Izrael Állam megalakulásának dátuma.
- 11) *A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása* tematikai egység *mozgóképkultúra és médiaismerethez* tartozó kapcsolódási pontok között megjelenik az *A mások élete* című film, mint lehetséges segédanyag.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

12) *Társadalmi szabályok* tematikai egység fogalmai között megjelenik az előítélet, a kirekesztés, és a gyűlöletkeltés valamint a gyűlölet bűncselekmény.

13) A 7-8. évfolyam végére várt fejlesztési eredmények listája két helyen is kibővült, és egy pontosítás is található benne:

– Bővítés:

- Annak felismerése, hogy a modern nemzetállamokat különböző kultúrájú, vallású, szokású, életmódú népek, nemzetiségek együttesen alkotják.
- Tudja, hogy a holokausztnak többszázezer magyar áldozata is volt, és legyen tisztában ennek hazai és nemzetközi történelmi, politikai előzményeivel, körülményeivel és erkölcsi vonatkozásaival.

– Módosítás:

Korábbi: „Tudja, hogy Magyarország a trianoni békediktátum következtében elvesztette területének és lakosságának kétharmadát, és közel öt millió magyar került kisebbségi sorba. Jelenleg közel hárommillió magyar nemzetiségű él a szomszédos országokban, akik szintén a magyar nemzet tagjainak tekintendők.”

Javasolt: „A Tudja, hogy Magyarország a trianoni békediktátum következtében elvesztette területének és lakosságának kétharmadát, és közel öt millió magyar került kisebbségi sorba. Jelenleg közel hárommillió magyar nemzetiségű él a szomszédos államokban és a világ különböző részein, akik szintén a magyar nemzet tagjainak tekintendők.”

9-12. évfolyam

1) A bevezető etnikai sokszínűségekre vonatkozó részleténél példaként (mintegy kiemelve) jelenik meg a német és zsidó etnikum.

2) *Az őskor és az ókori Kelet* tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai az alábbi módon egészülnek ki:

Korábbi: „Megismeri az ókori keleti vallások szellemi, társadalmi gyökereit, megérti az emberi kultúra fejlődésére gyakorolt hatásukat.”

Javasolt: „Megismeri az ókori keleti vallások szellemi, társadalmi gyökereit, különös tekintettel az egyistenhitet hirdető zsidó vallásra, megérti az emberi kultúra fejlődésére gyakorolt hatásukat.”

3) *Az őskor és az ókori Kelet* tematikai egységének egyik témája az alábbiak szerint változott:

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

Korábbi: Az ókori Kelet kulturális öröksége.

Javasolt: *Az ókori Kelet kulturális öröksége, a zsidó nép vallási és történeti hagyományai.*

- 4) *Az őskor és az ókori Kelet* témájánál bekerül egyistenhit és a zsidó vallás fogalma;
- 5) *Az ókori Róma* témájánál, a kapcsolódási pontok esetén az alábbi pontosítást történt:

Korábbi: Az európai civilizáció és kultúra zsidó-keresztény gyökerei.

Javasolt: *Az európai civilizáció és kultúra zsidó és keresztény gyökerei.*

- 6) *A középkor* tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai a következő mondattal egészül ki:

„Megismeri a vallási intolerancia kérdéskörét.”

- 7) *A középkor* tematikai egység fejlesztési követelményének *ismeretszerzés, tanulás* pontjában szereplő egyik elem az alábbiak szerint változik:

Korábbi: „Információk önálló rendszerezése, értelmezése és következtetések levonása. (Pl. a kereszties hadjáratok európai anyagi és szellemi kultúrára életmódra gyakorolt hatásainak összegzése.)”

Javasolt: „*Információk önálló rendszerezése, értelmezése és következtetések levonása. (Pl. a kereszties hadjáratok pusztításai, Európa kultúrájára gyakorolt hatása.)*”

- 8) *Magyarország a kora újkorban* tematikai egység fogalmi közé bekerült az etnikum kifejezés.
- 9) *Magyarország a kora újkorban* tematikai egységnél megjelölt egyik feldolgozható forrás címe (Budai krónika) pontosítása is megtörtént.
- 10) *Felvilágosodás, forradalmak és a polgárosodás kora* tematikai egységnél megjelent az ökumenikus gondolkodás fogalma.
- 11) *Felvilágosodás, forradalmak és a polgárosodás kora* tematikai egységhez kapcsolódó, kötelezendően megismerendő személyek közé bekerül Spinoza.
- 12) *Az újjáépítés kora Magyarországon* tematikai egységnél, a gazdasági fejlődés és a nemzetiségek/ etnikumok kapcsolatára vonatkozó szövegrészben kiemelésre került a német és zsidó polgárság:

„Ugyanakkor e nemzetiségek/etnikumok (pl.: német, zsidó) előbb a gazdasági fejlődésben, majd a politikai életben is fontos szerepet játszottak.”

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

- 13) *Reformkor, forradalom és szabadságharc Magyarországon* tematikai egység nevelési-fejlesztési célja az alábbi mondattal egészült ki:

„(...)Konkrét példák bemutatása segítségével belátja, hogy a modern Magyarország többféle etnikumból, nemzetiségből épült fel, és az átalakulásban a köznemesség mellett jelentős szerepet vállaltak a közéletből korábban kiszorított társadalmi rétegek (pl.: a zsidó és a német eredetű városi polgárság).”

- 14) Ugyancsak az előző tematikai egységnél a fogalmak listája kibővült az emancipáció fogalmával.

- 15) *A nemzetállamok és a birodalmi politika kora* tematikai egység fogalmai között az antiszemitizmus helyett a korszakra jellemzőbb politikai antiszemitizmus jelenik meg, továbbá a cionizmus fogalma mellett Herzl Tivadar neve is bekerült az anyagba.

- 16) *A kiegyezéshez vezető út és a dualizmus kora Magyarországon* című tematikai egységében megjelölt, kötelezően elsajátítandó nevek sora kiegészül Löw Emánuel nevével.

- 17) A Tanácsköztársaság témájához kapcsolódóan (*Az első világháború és következményei* tematikai egységben) a fogalmak között megjelenik az egyházellenesség és a vallásellenesség.

- 18) A fenti tematikai egység fejlesztési követelményének kritikai gondolkodással foglalkozó része a következő ponttal egészült ki:

„A Horthy korszak politikai antiszemitizmusa, valamint a kultúra és tudomány területén elszenvedett veszteség közötti kapcsolat feltárása.”

- 19) *A második világháború* tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai között található zsidóüldözésre vonatkozó egyik mondata az alábbiak szerint egészült ki:

„Belátja, hogy az ország számára veszteségként értelmezhető a hazai zsidó származású művészek, tudósok, feltalálók kirekesztése, emigrációba kényszerülése, fizikai megsemmisítése (pl. Neumann, Teller, Szilárd, Rejtő, Radnóti).”

- 20) *A második világháború* tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai az alábbi mondattal egészült ki:

„Belátja, hogy a XX. századi kirekesztésen (bűnbakképzésen) alapuló népiértások nem mehettek volna végbe a többségi társadalom tevőleges vagy hallgatóságos támogatása, valamint apátiája nélkül. Különösen igazolható ez a holokauszt esetében.”

- 21) *A második világháború* tematikai egység fejlesztési feladatának ismeretszerzés, tanulás pontja, illetve annak egyik elem a lentiek szerint módosult:

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

Korábbi: „Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. kollaboránsok, ellenállók, embermentők a második világháborúban.).

Javasolt: „Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. kollaboránsok, ellenállók, embermentők, passzív szemlélők a második világháborúban.).”

22) Továbbá A második világháború tematikai egység anyaga kiegészült a genocídium fogalmával.

23) Magyarország 1945–1956 között egység fejlesztési feladatának ismeretszerzés, tanulás pontja az alábbiakkal egészült ki:

„Az 1956-os forradalom és szabadságharc utcai hőseinek (Pl.: Angyal István, Pongrácz Gergely; Mansfeld Péter) megismerése elbeszélések, tanulmányok és visszaemlékezések segítségével.”

24) Az egységesülő Európa, a globalizáció kiteljesedése tematikai egység fogalmi kiegészültek a xenofóbiával.

25) A demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon tematikai egységnél, a kapcsolódási pontok között megjelent a kirekesztés és a fajgyűlölet témája. Ezek – az anti-cionizmussal kiegészülve – bekerültek a tematikai egység kötelező fogalmi közé is.

Etika

1) Az etika kerettantervének bevezetőjének második bekezdése a lentiek szerint módosult:

Korábbi: (...) „Hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók tiszteljék embertársaik erkölcsi méltóságát, felismerjék az élővilág gazdag változatosságának értékét, és képessé váljanak a megértésen, kölcsönös segítségen, s alapuló együttműködésre társaikkal.”

Javasolt: „Hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók tiszteljék embertársaik erkölcsi méltóságát. Értékeljék és tiszteljék a társadalmi és kulturális sokszínűséget és váljanak képessé a megértésen, kölcsönös segítségen, s a más kultúrák iránti nyitottságon alapuló együttműködésre társaikkal. Ismerjék fel az élővilág gazdag változatosságának értékét.”

2) A további változások kizárólag az Egyén és közösség tematikai egységet érintették:

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

- a) *Többség és kisebbség* témánál külön kiemelésre került az antiszemitizmus és a kirekesztés:

Korábbi: (...) „Az etnikulturális csoportok, nemzeti és vallási kisebbségek, illetve a többségi társadalom közti konfliktusok, az együttélés erkölcsi problémái. Előítéletek, sztereotípiák, esélykülönbségek.”

Javasolt: „Az etnikulturális csoportok, nemzeti és vallási kisebbségek, illetve a többségi társadalom közti konfliktusok, az együttélés erkölcsi problémái. Előítéletek, sztereotípiák, esélykülönbségek, rasszizmus, kirekesztés.”

- b) A kapcsolódási pontoknál, a cigányság társadalmi helyzetének feltárása mellett a zsidóság magyarországi életéről is megemlítésre került.
- c) Az antijudeizmus, az antiszemitizmus és genocídium is bekerül a tematikai egység fogalmai közé.

IV. A Miniszter úr által érdemben nem vizsgált javaslatok

Magyar nyelv és irodalom

9-12. évfolyam

1. Javaslat a *Világirodalom – epikai és lírai törekvések a 20. században és a kortárs irodalomban* tematikai egység az alábbi, a kelet-európai irodalomhoz kapcsolódó témával való kiegészítésére:

A 'Közép-Európa' toposz az irodalomban; (közép-európaiság, életérzések,

Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek

5-8. évfolyam

- 1) Javaslat a *Magyarország a két világháború között* tematikai egység nevelési fejlesztési célja között található Trianonra vonatkozó mondat módosítására:

Korábbi: „Tudatosul benne a trianoni békediktátum és országcsonkítás igazságtalansága, és nemzeti sorstragédiaként éli meg azt. Megérti, hogy egy-egy nemzet érdekérvényesítése legtöbbször egy másik nemzet kárára történik, így a vesztes fél ezt nem egyszer végzetes katasztrófaként éli meg.”

Javasolt: „Tudatosul benne a trianoni békediktátum és országcsonkítás igazságtalansága, egyben felismeri, hogy Trianon nemcsak magyar

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

nemzeti probléma, hiszen kedvezőtlen hatásai a Kárpát-medence minden népét sújtották. Megérti, hogy egy-egy nemzeti törekvés (pl.: területek megszerzése) nem egyszer egy másik nemzet kárára is történhet. Ebben az esetben a veszteséget elszenvedő fél végzetes katasztrófaként is megélheti a történeteket.”

- 2) Javaslat a *Magyarország a két világháború között* tematikai egység két témacímének megváltoztatására

Korábbi: „A trianoni békediktátum, országvesztés és a Horthy-korszak kezdete.

Javasolt: „A trianoni békediktátum, országcsönkítés és a Horthy-korszak kezdete.”

Korábbi: „A revíziós politika első sikerei.”

Javasolt: „A revíziós politika, a bécsi döntések és következményeik.”

9-12. évfolyam

- 1) Javaslat a *Magyarország a két világháború között* tematikai egység nevelési-fejlesztési céljainak kisebb módosítására:

Korábbi: „Érti, hogy a két világháború közötti magyar fejlődés legfontosabb mozgatórugója a trianoni békeszerződés és annak hatásaira való reflektálás volt.”

Javasolt: „Érti, hogy a két világháború közötti magyar kül- és belpolitika egyik legfontosabb kérdésköre a trianoni békeszerződés és annak hatásaira való reflektálás volt.”

Korábbi: „Tudatosulnak benne a trianoni békeszerződés politikai életre, gazdaságra, társadalomra és közgondolkodásra gyakorolt hatásai.”

Javasolt: „Tudatosulnak benne a trianoni békeszerződés politikai életre, gazdaságra, társadalomra és közgondolkodásra gyakorolt hatásai, valamint a bethleni konszolidáció eredményei, hazai és nemzetközi összefüggései.”

Etika

- 1) Javaslatok az *Egyén és közösség* tematikai egység egyes elemeinek módosítására:

a) *A kapcsolatok etikája* téma kiegészült a szexuális kisebbségek kérdéseivel – a lenti mondatnak megfelelő formában:

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából II.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Konferencia Oktatási Tagozatával 2013-ban folytatott tárgyalások és megállapodások dokumentumai

„A szexuális kisebbségekkel kapcsolatos kérdések.”

- b) Ugyancsak *A kapcsolatok etikája* témánál fontos elemként beemelődött a családon belüli erőszak kérdésköre
- c) *A Törvény és lelkiismeret* témája kibővült a felelősség kérdéseivel:

„Felelősségünk magunkért, másokért és a jövőért.”

ABSTRACT

References from the recent past of our history teaching II

Documents on talks conducted and agreements reached with the Education Chapter of the Jewish Community Roundtable Conference in 2013

Provided by József Kaposi, former chief director of the Hungarian Institute for Educational Research and Development, chairman of the 2012 NCC Committee

In the previous issue, we presented to the general public the documents (minutes, premises) of talks before the issue of the 2012 National Core Curriculum (NCC) and framework curricula. From these, it became apparent that the Jewish Community Roundtable Conference (JCR) considered further talks to be necessary, and these were conducted at expert level in 2013.

The documents of the talks conducted in 2013 published in the current issue show well the main issues of contention, and that compromises were successfully reached on all issues affecting curricula by January 2014. The agreements were lent greater significance when Minister of Human Resources Zoltán Balog decided to include the proposals, the products of consensus, in unaltered form in the decrees on content regulation. Thus the formal approval of the premises by the government took place by the pen of the minister.

The fact that the minister brought with him the English language version of the premises prepared on the basis of the agreement on a visit to Israel early in 2014 pertains to the circumstances of the signing. The agreement also served as the foundation for the so-called Next Generation textbook development which started at the time.

The agreement published here also played a significant role in Hungary being awarded the right to organize the 2015 annual International Holocaust Remembrance Alliance conference which took place in the Vigadó theater in Budapest on June 6-10, 2015.